

Mansfrågor inom JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKEN

tyc
Arbetsgruppens slutrapport

Mansfrågor inom jämställdhetspolitiken. Arbetsgruppens slutrapport
Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2014:36

2:a reviderade upplagan

ISSN-L 2242-0037

ISSN 2242-0037 (online)

ISBN 978-952-00-3541-9

URN:ISBN:978-952-00-3541-9

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3541-9>

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Datum
Social- och hälsovårdsministeriet	22.10.2014
Författare	Uppdragsgivare
	Social- och hälsovårdsministeriet
	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet
	STM082:00/2012

Rapportens titel

Mansfrågor inom jämställdhetspolitiken. Arbetsgruppens slutrapport

Referat

■ Arbetsgruppen som utreder mansfrågor inom jämställdhetspolitiken, som tillsatts av minister Paavo Arhinmäki med ansvar för jämställdhetsfrågor, inledde sin verksamhet i januari 2013. Arbetsgruppen består av företrädare för mansorganisationer och pojkvärksamhet samt Föreningen för sexuellt likaberättigande SETA, delegationen för jämställdhetsärenden och fyra ministerier. Arbetsgruppens mandatperiod gick ut 15.10.2014.

Enligt tillsättningsbeslutet är mansarbetsgruppens uppgifter att identifiera nya jämställdhetsfrågor som gäller män och precisera frågor som redan uppmärksammats, snabba upp de mansrelaterade åtgärderna i jämställdhetsprogrammet, bidra till en livligare dialog mellan ministeriernas tjänstemän och mansorganisationer och ordna seminariet om män och jämställdhet.

Mål som arbetsgruppen satt upp är bland annat att män och kvinnor bör uppleva jämställdheten som en gemensam sak och jämställdhetspolitiken som en gemensam politik, politiska åtgärder som främjar jämställdheten bör lösa även mäns problem och nytt utrymme bör skapas för mera mångfacetterad manlighet.

Mansarbetsgruppen publicerade i februari 2014 en lägesrapport där man har sammanställt mer ingående bakgrunds- och statistisk information om mansfrågor och presenterat den historiska utvecklingsgången för mansfrågorna i Finland. Gruppen har beslutat göra en kort slutrapport som bara innehåller arbetsgruppens förslag och motiveringar. Slutrapporten har utarbetats utgående från arbetsgruppens diskussioner, och gruppen har haft som mål att ta med samtliga aktörers synpunkter, om än den innehåller kompromisser och vissa avgränsningar.

Nyckelord

jämställdhet, män

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2014:36

Övriga uppgifter

www.stm.fi/svenska

ISSN-L 2242-0037

ISSN 2242-0037 (online)

ISBN 978-952-00-3541-9

URN:ISBN:978-952-00-3541-9

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3541-9>

Sidoantal

12

Språk

Finska

SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

Till social- och hälsovårdsministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 20 december 2012 en arbetsgrupp för att utreda mansfrågor i jämställdhetspolitiken (STM082:00/2012). Arbetsgruppen tillsattes för perioden 31.12.2012–15.10.2014.

Syftet är att identifiera och precisera redan observerade jämställdhetsfrågor som gäller män. Ett annat syfte är att öka köns sensitiviteten i ministeriernas åtgärder.

Under 2009–2010 förnyades mansfältet radikalt. På kort tid grundades två nya mansföreningar, en mansarbetsgrupp inom ett parti, Mansorganisationernas Centralförbund och ett nätverk för manliga riksdagsledamöter. Även om temat redan länge stått på jämställdhetspolitikens agenda i Finland, speciellt inom Delegationen för jämställdhetsärenden, ledde det till en allt aktivare politisk diskussion när statsrådets redogörelse för jämställdheten mellan kvinnor och män behandlades. År 2010 deltog social- och hälsovårdsministeriet tillsammans med delegationen för jämställdhetsärenden och mansorganisationerna i arrangemangen för seminariet "Männen och jämställdhetspolitiken". Under seminariet kom det tydligt fram att en nya mansrörelsen utmanar den officiella jämställdhetspolitiken och söker sig större utrymme. Samtidigt kom det fram att det är oklart vilka de frågor som gäller män och pojkar är som är viktiga att arbeta för särskilt inom jämställdhetspolitiken.

Arbetsgruppen skulle diskutera mansfrågor i jämställdhetspolitiken. Dess uppgift var att utreda vilka de frågor som gäller män och pojkar är som är viktiga att arbeta för särskilt inom jämställdhetspolitiken. Arbetsgruppen skulle bland annat ordna temadiskussioner med hjälp av vilka man skulle identifiera nya och precisera redan observerade jämställdhetsfrågor som gäller män, sätta fart på de åtgärder i jämställdhetsprogrammet som gäller män och utveckla kommunikationen mellan tjänstemännen på ministeriet och mansorganisationerna. Som ett resultat av arbetsgruppens arbete ordnas ett seminarium om män och jämställdhet hösten 2014.

Arbetsgruppens ordförande är vd Kari Välimäki från Sjömanspensionskassan. Medlemmar av arbetsgruppen var Hillevi Lönn, konsultativ tjänsteman, arbets- och näringsministeriet, Eeva Kaunismaa, överinspektör, undervisnings- och kulturministeriet, Georg Henrik Wrede, direktör, undervisnings- och kulturministeriet, Taneli Puimalainen, överläkare, social- och hälsovårdsministeriet, Maini Kosonen, regeringsråd, social- och hälsovårdsministeriet, Riitta Martikainen, jämställdhetsråd, social- och hälsovårdsministeriet, Arto Jokinen, forskare, Sällskapet för mansforskning i Finland, Bert Bjarland, vice ordförande, Profeministimiehet, Sara Sundell, styrelsemedlem, Seta, Sami Seppilä, projektarbetare, projektet Pojkhuset, Tapio Bergholm, medlem, delegationen för jämställdhetsärenden (TANE), Tomi Timperi, generalsekreterare, Mansorganisationernas Centralförbund, Juuso Erno, styrelsemedlem, Mansorganisationernas Centralförbund, Outi Kempainen, lagstiftningsråd, justitieministeriet. Teemu Tallberg, social- och hälsovårdsministeriet (sekreterare 31.12.2013 tills).

Arbetsgruppens sekreterare var överinspektör Hanna Onwen-Huma, social- och hälsovårdsministeriet.

Arbetsgruppen lämnar sin rapport till social- och hälsovårdsministeriet.

Helsingfors den 22 oktober 2014.

Kari Välimäki

Hillevi Lönn

Georg Henrik Wrede

Maini Kosonen

Arto Jokinen

Sara Sundell

Tapio Bergholm

Juuso Erno

Eeva Kaunismaa

Taneli Puumalainen

Riitta Martikainen

Bert Bjarland

Sami Seppilä

Tomi Timperi

Outi Kempainen

Teemu Tallberg

Hanna Onwen-Huma

INNEHÅLL

1	Inledning	7
2	Stöd för faderskapet	8
3	Att Kombinera arbete och familj	8
4	Småbarnsfostran och utbildning	9
5	Marginalisering av män	10
6	Social- och hälsovårdstjänster	10
7	Mansbilden och mångfald	11
8	Våldsförebyggande	11
9	Gemensam jämställdhetspolitik	12

1 INLEDNING

Minister Paavo Arhinmäki, som ansvarade för jämställdhetsärenden, tillsatte den 20 december 2012 en arbetsgrupp för att diskutera mansfrågor i jämställdhetspolitiken. Arbetsgruppen inledde sin verksamhet i januari 2013 och överlämnar sin rapport till minister Susanna Huovinen som ansvarar för jämställdhetsärenden. Arbetsgruppen består av representanter för mansorganisationerna och pojkverksamheten samt för SETA, TANE och fyra ministerier:

Kari Välimäki (arbetsgruppens ordförande)
 Tomi Timperi, Mansorganisationernas Centralförbund
 Juuso Erno, Mansorganisationernas Centralförbund
 Bert Bjarland, Profeministimiehet
 Arto Jokinen, Suomen Miestutkimuksen Seura
 Sara Sundell, Seta
 Sami Seppilä, projektet Pojkhuset
 Tapio Bergholm, Delegationen för jämställdhetsärenden TANE
 Hillevi Lönn, arbets- och näringsministeriet
 Eeva Kaunismaa, undervisnings- och kulturministeriet
 Georg Henrik Wrede, undervisnings- och kulturministeriet
 Maini Kosonen, social- och hälsovårdsministeriet
 Taneli Puumalainen, social- och hälsovårdsministeriet
 Riitta Martikainen, social- och hälsovårdsministeriet
 Outi Kemppainen, justitieministeriet
 Teemu Tallberg, social- och hälsovårdsministeriet (sekreterare 31.12.2013 tills)
 Hanna Onwen-Huma, social- och hälsovårdsministeriet (sekreterare)

Mansarbetsgruppen publicerade i februari 2014 en mellanrapport med noggrannare bakgrundsinformation och statistiska uppgifter om mansfrågor än i slutrapporten och en presentation av mansfrågans historiska utveckling i Finland. Slutrapporten beslöts hållas kort och innehålla bara arbetsgruppens förslag och motiveringar. Slutrapporten har skrivits utifrån diskussionerna inom arbetsgruppen, och man har strävat efter att ta med alla instansers synpunkter visserligen med kompromisser och vissa avgränsningar.

I sin slutrapport lyfter mansgruppen fram problem som männen möter i det finländska samhället. För varje tema har ett förslag presenterats med motivering och vidare åtgärder. Tanken är att det är väsentligt att förstå och öka mångsidigheten i mansbilden när man griper sig an problemen och kopplar dem till respektive tema som tas upp. Väsentligt i alla de föreslagna åtgärderna är att förbättra möjligheterna för och välmåendet bland män som hör till sexuella minoriteter och könsminoriteter. Jämställdheten mellan könen måste lyftas fram i åtgärder som gäller etniska minoriteter.

Även sysselsättningen hänger ihop med många av de teman som behandlats, med såväl familjeliv, utbildning och fostran som diskriminering och utslagning. Vi hoppas att slutrapporten fortfarande väcker en allmän samhällsdiskussion kring mansfrågor efter att arbetsgruppens mandatperiod har avslutats och åstadkommer verkliga åtgärder. Slutrapporten finns att tillgå när regeringsprogrammet görs upp.

2 STÖD FÖR FADERSKAPET

Arbetsgruppens förslag *Myndigheterna ska fastställa faderskapet när det gäller erkännande av ett barn, föräldraskap och en eventuell skilsmässosituation.*

Motivering och åtgärder Enligt vissa jämförelser är Finland ett av de bästa länderna ur mammornas synvinkel. Vi bör sikta mot att vara bäst också ur pappornas synvinkel.

I många situationer i praktiken som gäller barnets utveckling och fostran har myndigheterna en tendens att bara ta med mamman och visa pappan mindre uppmärksamhet. I alla situationer bör man utgå från barnets rätt till sina föräldrar och pappans möjlighet att vara ett stöd i barnets liv. Vi måste göra det lättare att erkänna faderskap, utveckla en rättvisare fördelning av föräldraförmånerna mellan föräldrarna (se punkt 3) samt förbättra att överenskommelser och domstolsbeslut om vårdnad och umgängesrätt följs i syfte att förhindra alienering.

Man måste sträva mot en mer jämställd ställning för båda föräldrarna exempelvis genom att se till att arrangemangen för växelboende fungerar och utveckla möjligheterna till övervakat umgänge.

3 ATT KOMBINERA ARBETE OCH FAMILJ

Arbetsgruppens förslag *Lika möjligheter för papporna och mammorna att kombinera arbets- och familjelivet.*

Motivering och åtgärder Det är synnerligen viktigt att pappan kan vara närvarande i barnets liv. Den här tanken ska utgöra en utgångspunkt också i kombinerad av arbets- och familjelivet.

Kombineringen underlättas på längre sikt av att man upplöser segregationen i arbetslivet. Vi måste uppmuntra män och pojkar att intressera sig för uppgifter som traditionellt har uppfattats som kvinnoyrken och på motsvarande sätt uppmuntra kvinnor och flickor att intressera sig för uppgifter som uppfattats som manliga yrken. Det här kräver en utvärdering av könskonsekvenserna i arbetskraftstjänsterna. Dessutom måste könen bemötas jämställt i vägledningen till och erbjudande av utbildning.

Kombineringen av arbets- och familjelivet bedöms lätt bara ur mammans synvinkel. Lagstiftningen om föräldraförmåner och kollektivavtalen om föräldraledigt leder inte i praktiken till ett jämställt föräldraskap.

Föräldraledigheterna ska gradvis delas jämnt, och målet är att uppnå modellen 6+6+6. Likaså ska stödet för hemvård fördelas

jämnt mellan båda föräldrarna. Kulturella och attitydmässiga hinder för uttagande av föräldraledigheter ska avvecklas i synnerhet när det gäller mans- och mansdominerade branscher, och betalning av lön för faderskapsledigheter ska främjas i samtliga kollektivavtal.

4 SMÅBARNSFOSTRAN OCH UTBILDNING

Arbetsgruppens förslag *De rådande traditionella könsuppfattningarna om flickor och pojkar ska upplösas och pojkarnas inlärningsresultat ska förbättras inom småbarnsfostran och utbildning.*

Motivering och åtgärder

Det finns förväntningar och handlingsmodeller inom småbarnsfost-
ran och utbildning som baserar sig på kön. Bemötandet av flickor
respektive pojkar är delvis olika. Skyldigheten enligt jämställd-
hetslagen att lägga upp en operativ jämställdhetsplan ska utsträck-
as både till småbarnsfostran och till den grundläggande undervis-
ningen. Målet på alla utbildningsstadier ska vara ett utjämnande av
skillnaderna i inlärningsresultat och utbildningsnivå mellan könen.
När man utvecklar planen för småbarnsfostran, läroplans- och
examensgrunderna samt antagningen av elever och studerande ska
man fästa uppmärksamhet vid flickors och pojkars utbildnings-
och yrkesval. Grunderna ska också omfatta innehåll som gäller
jämställdhet och könsmedvetenhet.

Uppnåendet av grundläggande färdigheter, såsom i språk och
matematik, ska bedömas mer systematiskt både för pojkarnas och
för flickornas del. Målet ska vara att alla elever, både pojkar och
flickor, ska ha de här grundläggande färdigheterna när de avslutar
grundskolan. Åtgärderna för att säkerställa att utbildningen på
andra stadiet genomförs med flexibla inlärningsmetoder och för-
verkligandet av ungdomsgarantin stöder också pojkarna att komma
in på vidareutbildning och i arbetslivet.

Vi måste upphäva differentieringen enligt kön i småbarnsfostran
och utbildning. Vi måste öka den genusmedvetna pedagogiken i
lärarutbildningen. Dessutom måste vi gå in för att rekrytera allt
mera män i branschen. På så sätt kan vi också bryta ned fördomar
ifråga om kön.

Uppnåendet av jämställdhetsmålen ska uppmuntras genom en
styrning av utbildningsfinansieringen.

5 MARGINALISERING AV MÄN

Arbetsgruppens förslag *För att förhindra marginalisering av män ska vi prioritera förebyggande arbete och tidigt ingripande.*

Motivering och åtgärder

Majoriteten, två tredjedelar, av de marginaliserade är män. Marginaliseringen tar sig uttryck i avsaknad av utbildning, arbetslöshet, sjukdomar, brist på utkomst, bostadslöshet, mentala problem, missbruk, våldsbeteende och brottslighet. Det är en lång process att hjälpa en marginaliserad ung person, och det kräver engagemang. En betydande aktör när det gäller att hjälpa marginaliserade ungdomar är vid sidan av kommunerna de organisationer som utför mansarbete. Det är viktigt att stöda verksamheten inom de här organisationerna exempelvis genom Penningautomatföreningen och tipsbolaget Veikkaus.

Det viktigaste är emellertid att stärka möjligheterna för familjerna, småbarnsfostran och utbildningssystemet att ge barnen och ungdomarna stöd och trygghet. Att stöda båda föräldrarna såsom ovan nämnts är tillsammans med åtgärderna inom småbarnsfostran och utbildningen en väsentlig del av det här stödet. En betydande roll i det förebyggande arbetet har de organisationer som kan erbjuda vuxnas stöd för ungdomar som löper risk att marginaliseras och riskerar utslagning.

Det är också viktigt att föra ungdomsarbetet närmare skolorna och bygga en gemenskap i skolan där ingen marginaliseras. Verksamhetsöverskridande samarbete i skolan kan bättre möjliggöra ett tidigt ingripande i marginalisering och i dess orsaker. I praktiken sker det här genom att man i verksamhetsöverskridande samarbete utvecklar en verksamhetskultur i skolan så att skolan är en trygg och inspirerande arbetsmiljö för alla, förbättrar trivseln genom att skapa mångsidiga läromiljöer och stöder elevernas gemenskapskänsla och möjligheter att påverka. Skolorna ska i sin verksamhet beakta pojkarnas och flickornas individuella utveckling.

Alla åtgärder för att öka sysselsättningen hindrar också marginalisering och ökar delaktigheten.

6 SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSTJÄNSTER

Arbetsgruppens förslag *Social- och hälsovårdsministeriet ska genuskonsekvensanalysera alla social- och hälsovårdstjänster för att bättre kunna identifiera männens behov av service och för att utveckla servicen för män.*

Motivering och åtgärder

Män använder i synnerhet hälsovårdstjänster i mindre skala än kvinnor och männens förväntade livstid är lägre än kvinnornas. Samtidigt är en allt mindre del av personalen män. För att vi ska kunna förbättra männens ställning krävs en integrering av könsperspektivet och bättre uppmärksammande av mansperspektiven i alla livsskederna inom social- och hälsovården. Med början på rådgiv-

ningarna ska de anställa inom social- och hälsovården ges undervisning både inom den grundläggande utbildningen och inom tilläggsutbildningen och den kompletterande utbildningen i att bemöta och stöda män, pappor och pojkar samt att förstå att manlighet kan vara mångfacetterad. Utbildningen och arbetslivet inom social- och hälsovården ska samtidigt utvärderas och utvecklas så att branschen lockar flera män att söka sig till den. Dessutom ska de riktade hälsoundersökningarna utvärderas och åtgärder som stöder hälsosamma levnadsvanor ska riktas till männen. I genuskonsekvensanalysen måste könens mångfald beaktas. Vi måste bedöma om icke-medicinska omskärelse ska ha en åldersgräns på 18 år för att skydda barns rätt till sin kropp.

För att förhindra arbetsolyckor måste vi satsa på arbetarskyddet.

7 MANSBILDEN OCH MÅNGFALD

Arbetsgruppens förslag *Mansbilden måste göras mångsidigare.*

Motivering och åtgärder

I den diskussion som förs om män har man inte tydligt tagit upp mångfaldsperspektivet. Männen utgör inte en enhetlig grupp. Könet kan ses som en rikedom, som möjliggör saker, men det kan också begränsa individer. Särskilt skadliga är stereotypa föreställningar där manligheten närmast ses som ett problembeteende. Majoriteten av männen mår bra och mansbilden har utvecklats i en positivare och mångsidigare riktning inom familjen och i arbetslivet.

Man kan emellertid inte ge en entydig definition av på manlighet respektive kvinnlighet. Offentliga aktörer, såsom social- och hälsovårdsenheter samt skolor och läroinrättningar, ska vara trygga miljöer för dem som arbetar där och anlitar deras tjänster oberoende av könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning. Utöver myndigheterna måste också medierna samt underhållnings- och spelindustrin utmanas till kritisk verksamhet för att förändra mansbilden och göra den mångsidigare. Ett mål är att minska imagereklamen för alkohol. Man måste även i lagstiftningen identifiera könsmångfalden och mångfalden i sexuell inriktning.

8 VÅLDSFÖREBYGGANDE

Arbetsgruppens förslag *Användningen av lösningsmodeller utan våld ska stödas.*

Motivering och åtgärder

Allt slags våld är lika förkastligt oberoende av förövarens eller offrets kön. Det händer också inom jämställdhetspolitiken att man förhåller sig till våld på ett sätt som framhäver stereotypa skillnader mellan könen. Samtidigt som man måste närma sig våldet könsspe-

cifikt ska man undvika att enbart sätta likhetstecken mellan våld och män. Även om statistiken visar att våldsförövarna och offer oftast är män, uppför sig ändå största delen av männen fredligt. Vi måste frigöra oss från den kategoriska kopplingen mellan våld och män.

Det arbete som görs mot närståendevåld tillsammans med förövare och offer måste basera sig på professionellt kunnande i fråga om vad våld är, varför en individ använder våld och hur våld påverkar dem som råkar ut för det.

Våldsförebyggande och stöd för lösningsmodeller utan våld måste starta inte bara i hemmet utan också inom småbarnsfostran och i skolorna. Eftersom den viktigaste grogrunden för våldet ligger i självupplevt våld, är det viktigt att omedelbart ingripa exempelvis i skolmobbing. Utbildning i konfliktlösning utan våld måste utökas och mansarbetet kring lösningsmodeller utan våld samt offertjänsterna för män måste stödjas och utvecklas.

Värnplikten behandlar inte män och kvinnor jämlikt. Värnpliktens ställning måste utvärderas både i avseende av könens ställning och av de föreställningar den ger upphov till.

Hur könet eventuellt påverkar brottsdomarna ska utredas.

9 GEMENSAM JÄMSTÄLLDHETSPOLITIK

Arbetsgruppens förslag *Jämställdhetspolitiken ska vara gemensam för både män och kvinnor.*

Motivering och åtgärder

Jämställdhetspolitikens rötter har stadigt och motiverat varit förankrade i en förbättring av kvinnornas ställning. Det finns fortfarande mycket att förbättra i kvinnornas ställning särskilt i arbetslivet. Jämställdhetspolitiken bör ändå kunna upplevas genuint som en gemensam politik för alla kön.

Männen upplever sannolikt jämställdhetspolitiken som gemensam om man i jämställdhetslagens ändamålsparagraf (1§) ännu tydligare understryker att lagens ändamål är att hindra diskriminering på grund av kön och främja jämställdheten mellan kvinnor och män. Dessutom ska mansspecifikt kunnande och männens deltagande i jämställdhetsorgan stärkas. I verkställandet av jämställdhetspolitiken i praktiken ska man också beakta stöd till mansorganisationerna.

Positiv särbehandling ska utvecklas till både mäns och kvinnors förmån och man ska säkerställa att alla kön drar nytta av den positiva särbehandlingen.

Finland ska hålla mansperspektivet framme också i internationella forum, såsom FN och EU.